

TARBIYASI QIYIN BOLALARNING XUSUSIYATLARI

Maqsud Mashrabovich Jabborov
Jizzax viloyati pedagogik mahorat markazi
maksudteacher@mail.ru

Annotatsiya: Mazkur maqola tarbiyasi qiyin bolalarning turlari, ularning o'ziga xos xususiyatlari, kelib chiqish sabablari haqida yozilgan.

Аннотация: В данной статье написано о типах детей, трудно поддающихся воспитанию, их особенностях и причинах возникновения.

Annotation: This article is written about the types of children that are difficult to educate, their characteristics and causes.

Kalit so'zlar: tarbiyasi qiyin bola, xulq-atvor buzilishi, pedagogik ta'sir, oila tarbiyasi, psixologik yondashuv

Ключевые слова: ребенок с трудным воспитанием, расстройство поведения, педагогическое воздействие, семейное воспитание, психологический подход

Key words: child with difficult upbringing, conduct disorder, pedagogical impact, family education, psychological approach

O'quvchilarda nojuva hatti-harakatlar paydo bo'lishining sabablari va turtkilari har xildir. Qonunni buzish yoki qoidaga hilof ish qilishi darajasiga qarab tarbiyasi qiyin o'quvchilar jinoiy qonunbuzar va oddiy qoidabuzar guruhlariga ajratiladi. Shaxsning psixik o'sishdagi kamchiliklar, chunonchi, aql-idrokning zaif rivojlangani, irodaning bo'shligi, hissiyotning kuchsizligi, zarur ehtiyoj va qiziqishlarning mavjud emasligi, o'quvchining intilishi bilan mavjud imkoniyati o'rtasidagi nomutanosiblik va hokazolar hatti-harakatni izdan chiqaradi. Shaxsning fazilatlari tarkib topishidagi nuqsonlar: ahloqiy hislarning yetishmasligi, o'qituvchi, sinf jamoasi, oila a'zolari bilan noto'g'ri muloqot, ishyoqmaslik, bo'sh vaqtni to'g'ri taqsimlamaslik va boshqalar ham salbiy qiliqlarni vujudga keltiradi. [1]

Tarbiyasi "Qiyin bola" so'zini "Baxtli bola" deb o'zgartiring - kattalar buni qila oladi. Ta'limdagi qiyinchilik- bu shaxsning ijobiy assimilyatsiya qilish uchun immuniteti ijtimoiy tajriba insoniyat yoki ijtimoiy o'rtasidagi keskin farqlar axloqiy

me'yorlar va shaxsning xulq-atvori, uning boshqa odamlarning ma'lum tarbiyaviy ta'sirlarga ta'siriga qarshi immuniteti. Oilada olingan noto'g'ri tarbiya, shuningdek nosog'lom munosabatlar unda qiyin o'smirlarning paydo bo'lishiga olib keladi. Rus olimi V.A.Suxomlinskiy asosiy sababni ko'rdi noto'g'ri tarbiya birinchi navbatda oila muhitida ekanligini ta'kidlaydi. [2]

Tarbiyasi qiyin bola - bu qiyin kunlarni boshdan kechirayotgan odam. Shunday qilib, siz unga nima bo'layotganini tushunishingiz kerak. Bu nafaqat kattalar uchun, balki birinchi navbatda o'zingiz uchun qiyin. Tarbiyasi qiyin bola azob chekmoqda, iliqlik va mehr izlashga shoshilmoqda. Hamma tarbiyasi qiyin bolalar, qoida tariqasida, oilada ham, maktabda ham mehribon, g'amxo'r muhitga ega emas. Avvaliga moslashishdagi qiyinchiliklar, qobiliyatlarning yetishmasligi, keyin esa o'rganishni istamaslik bu bolalarni tartibsizlik va tartibni buzishga olib keldi. Bolaga qiyin. Bu uning hamma kabi bo'lish, sevilish, istak, mehribon munosabatda bo'lish ehtiyojidir. Bu bolalarning uyda va sinfda rad etilishi ularni boshqa bolalardan yanada uzoqlashtiradi. Tarbiyasi qiyin bolalar - bu ilmiy va asosan ilmiy-ommabop adabiyotlarda, shuningdek, pedagogik jurnalistikada aniq og'ish ko'rsatadigan bolalarning katta toifasiga murojaat qilish uchun ishlatiladigan keng umumlashtirilgan tushunchadir. Bolaning xarakteri va xulq-atvorining buzilishining sabablari juda xilma-xildir. Shuning uchun, ularning individual xususiyatlari sezilarli darajada farq qiladi. Bolani tarbiyasi qiyin deb baholash, asosan, uning o'ziga xos psixofiziologik xususiyatlarini emas, balki ota-onalar va o'qituvchilarning u haqidagi fikrini aks ettiradi. Zamonaviy adabiyotda odatda xatti-harakatlari keskin chetga chiqadigan bolalarni qiyin deb atashadi umumiy qabul qilingan normalar to'laqonli tarbiyalanishiga to'sqinlik qiladi. Shuning uchun "tarbiyasi qiyin bolalar" sinonimi ham qo'llaniladi, chunki, ular pedagogik ko'rsatmalarga eng kam moyil bo'lib, an'anaviy pedagogik ta'sirlarga juda chidamli. Qiyinchilikning asosiy sabablaridan biri ta'lim jarayoni deb ataladi. Masalan, psixopatiya yoki erta bolalik autizmi bilan og'rikan bola, albatta, normal rivojlanayotgan tengdoshlari orasidan ajralib turadi va uni tarbiyalash ancha qiyin bo'ladi. Biroq, uni qiyin deb tasniflash to'liq oqlanmaydi, chunki uning og'ishlari asosan tibbiy tuzatishga bog'liq. Ba'zi

xulq-atvor buzilishlariga bog'liq bo'lmagan tug'ma yoki orttirilgan psixofiziologik anomaliyalar sabab bo'lishi mumkin. Yengil psixofizik kasalliklar, shuningdek, turli xil zararli omillarning ta'siridan kelib chiqadigan minimal miya disfunktsiyasini ham o'z ichiga oladi. Ushbu buzuvchilikning eng keng tarqalgan oqibati giperkinetik sindrom deb ataladi, bu qo'zg'alish va asab tizimi haddan tashqari faollik, impulsivlik, xatti-harakatni ixtiyoriy tartibga solishga qodir emasligida namoyon bo'ladi. [3]

Ko'pgina hollarda, individual tanlangan pedagogik ta'sir choralari va terapevtik va tuzatish choralari kombinatsiyasi sharti bilan ularning xatti-harakatlarini tuzatish mumkin. Shubhasiz, ularning xatti-harakatlaridagi og'ishlar tashqi - ijtimoiy va pedagogik omillarga bog'liq.

Bir qator hollarda o'qitish va tarbiya jarayonidagi buzilishlar bolaga pedagogik ta'sir ko'rsatishning surunkali noadekvat sharoitlari tufayli yuzaga keladi. Bunda oila katta yordam berishi mumkin. Psixologik maslahat va maktab psixologik xizmat, bu erda bolaning xulq-atvori uning rivojlanish shartlarining umumiyligi kontekstida tahlil qilinadi. Ko'pincha oila ichidagi munosabatlarni psixoterapevtik tuzatishning muayyan choralari qiyin bolaning muammosini hal qilishga yordam beradi. Bolaning xulq-atvorida va uning shaxsiyatini shakllantirishda maktab faoliyati muhim rol o'ynaydi. Ko'pincha muvaffaqiyatsiz o'quvchi o'zini sinfga va o'qituvchiga qarshi qo'yadi, bo'ysunuvchi va noto'g'ri xatti-harakatlarni namoyish etadi.

Adabiyotlar:

1. M.T.Axmedova. Pedagogik konfliktologiya. – T: Donishmand ziyosi. 2020.
2. В.А.Сухомлинский. Как воспитать настоящего человека. – К: Удмуртия, 1980.
3. А.И.Шипилов. Ситуация успеха на уроке//Начальная школа. – 2003, № 4. – с. 90-93.